

ЕПІДЕМІОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОШИРЕННЯ ПТАШИНОГО ГРИПУ

Гейдеріх О. Г., Філімонова Н. І.

Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна

ogejderih@gmail.com

Вступ. Пташиний (або курячий) грип є частиною програм моніторингу ВООЗ, має серйозні наслідки для суспільства в усьому світі. Це масове захворювання диких птахів та домашньої птиці, спричинене вірусом, який може передаватися від хворої птиці людині, який часто призводить до смерті заражених птахів. Вірус пташиного грипу може інфікувати людей, птахів (індиків, курей, качок) і тварин (свиней, коней, тхорів, тюленів і китів).

Матеріали та методи. Під час дослідження були використані системний і контент-аналіз (вивчення вітчизняних та іноземних публікацій щодо епідеміологічних відомостей про вірус пташиного грипу), а також метод узагальнення (формулювання висновків).

Результати та їх обговорення. Вірус пташиного грипу належить до великої групи різноманітних вірусів грипу типу А, що належать до родини *Orthomyxoviridae*. H5N1 — один з субтипів вірусів пташиного грипу. Окрім цього субтипи H5N8, H7N1, H7N2, H7N7, H9N2, H10N7 спричиняють пташиний грип у людей. Під час спалаху пташиного грипу серед птахів існує можливий ризик і для людей, які мають безпосередні чи близькі контакти з інфікованими птахами або з поверхнями, зараженими секретами чи іншими виділеннями інфікованих птахів. Хворі, а також перехворілі птахи виділяють вірус із витіканнями з носової і ротової порожнин, фекаліями, яйцем та при кашлі і чханні. Якщо пташиний вірус та вірус звичайного людського грипу одночасно попадають в організм людини, то з'являється новий штам, який набуває властивостей викликати важкий перебіг захворювання та легко передаватися від людини до людини, здатний викликати пандемію грипу. Існує два основні ризики для здоров'я людини при захворюванні на пташиний грип. Це ризик безпосередньої інфекції, коли вірус переходить від інфікованого птаха до людини, внаслідок чого людина може тяжко захворіти; та ризик того, що вірус (якщо у нього є для цього достатньо можливостей) перейде в форму, дуже заразну для людей, яка легко передається від людини до людини. Оскільки основним резервуаром для високопатогенних вірусів грипу служать перелітні

птахи, які можуть передавати їх своїй птиці через безпосередній контакт, то спалахи грипу в птахівничих господарствах зазвичай відбуваються під час сезонних міграцій пернатих – навесні і восени. Міграція перелітних водоплавних птахів – один з основних шляхів глобального поширення високопатогенного пташиного грипу і проникнення його на територію України. Останнім часом епізоотична ситуація щодо цього захворювання суттєво погіршилася, про що свідчать численні спалахи у Північній Америці (США, Канаді, Мексиці), а також величезна кількість випадків виявлення збудника у багатьох країнах Європи. Випадки захворювання людей, більшість з яких сталися в сільських районах внаслідок прямого контакту з хворою або мертвою домашньою птицею, були підтверджені в багатьох країнах, зокрема у В'єтнамі, Таїланді, Камбоджі й Індонезії. Перші спалахи відзначалися від 1997 року в Гонконзі, коли було зареєстровано більше як 100 підтверджених випадків зараження людей вірусами пташиного грипу. З того моменту були уражені (та померли) десятки людей; десятки мільйонів птахів уражено. За даними ВООЗ з грудня 2003 р. по 5 серпня 2005 р. у світі зареєстровано 112 випадків інфікування людей вірусом грипу птахів А (H5N1), із них 57 — з летальним результатом. Захворювання людей збіглися з епізоотією високопатогенного пташиного грипу і їх спричинив той самий субтип, який циркулював у домашніх птахів. Хворі мали тісний контакт з інфікованою домашньою птицею. Остання велика епідемія пташиного грипу спостерігалася в Європі взимку 2016-2017 років – збудник захворювання потрапив разом з перелітними птахами з Азії. Тоді довелося вбити сотні тисяч птахів, щоб запобігти подальшому поширенню вірусу. У Польщі, яка є одним з найбільших виробників м'яса птиці в Європі, зафіксували спалах пташиного грипу в грудні 2019 року на сході країни, поблизу кордону з Україною. В січні 2020 р. Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (Держпродспоживслужба) повідомила, що пташиний грип не оминув Україну. За даними фахівців, на Вінничині зафіксовано перший випадок після аналогічних спалахів у Польщі, Словаччині, Угорщині, Румунії та Чехії. В 2021 р. КНР повідомила про перший випадок H10N3 у людини. З жовтня 2021 року по вересень 2022 через спалах пташиного грипу знищили 48 млн птахів у 37 країнах, у тому числі й Україні. В квітні 2022 р. Національна комісія охорони здоров'я Китаю заявила, що в країні зареєстрували перший випадок зараження людини штамом пташиного грипу H3N8. Як повідомляє агентство, варіант H3N8 раніше був виявлений в інших країнах у коней, собак, птахів і тюленів, але про випадки захворювання людей ще не повідомлялося. У Китаї

безліч різних штамів пташиного грипу, деякими з них періодично заражаються люди, які зазвичай працюють з птахами. У країні величезні популяції як вирощуваних, так і диких птахів багатьох видів, що створює ідеальне середовище для змішування і мутації пташиних вірусів. Падіж птиці може досягати 80–100%. Лікування високопатогенного пташиного грипу не розроблено. Для специфічної профілактики в ветеринарії використовують атенуйовані або інактивовані вакцини.

Висновки. Накладення карантинних та інших обмежувальних заходів, заборона торгівлі, знищення поголів'я птиці як господарств так і населення, додаткові ветеринарно-санітарні заходи призводять до суттєвих економічних збитків. Існують ризики, що кількість випадків продовжуватиме зростати упродовж місяців, коли перелітні птахи повертаються, що принесе з собою додатковий ризик захворювання, яке може поширитися на птахів у неволі. Враховуючи підвищені ризики зараження, необхідно покращити заходи щодо біозахисту та охорони здоров'я тих, хто працює у сільському господарстві та тваринництві. Доцільно звертати увагу на методи екологічного моделювання для виявлення й прогнозування географічних районів, сприйнятливих до ризику захворювання.